

Nr 57.

Ankom till riksdagens kansli den 1 april 1927 kl. 2 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion om befrielse för vissa officerare och underofficerare vid Gotlands artillerikår från skyldighet att återbetala vissa till dem felaktigt utanordnade lönebelopp.

(1:a avd.)

Uti en inom andra kammaren av herr *G. Svedman* väckt motion (nr 85) har hemställts, att riksdagen måtte besluta om befrielse för vissa beställningshavare vid Gotlands artillerikår att återbetala i motionen närmare angivna, icke gäldade belopp, sammanlagt uppgående till 8,324 kronor 73 öre.

Motionären har till stöd för sin framställning anfört följande:

»Efter granskning av kungl. Gotlands artillerikårs räkenskaper för åren 1920—1923 har kungl. arméförvaltningens civila departements revisionsbyrå gjort anmärkning på att till officerare och underofficerare vid nämnde kår utbetalts

dels för mycket allmänt avlöningstillägg jämte därmed förenat dyrtidstillägg och

dels för högt personligt dyrtidstillägg, allt beroende på, att ifrågavarande beställningshavare blivit för tidigt uppflyttade i högre löneklass.

Av här bifogade tabläer och sammandrag framgår, att de till återbetalning fastställda medlen från början gingo upp till sammanlagt 8,892 kronor och 63 öre. Av detta belopp har, som tabläerna jämväl utvisa, återbetalts sammanlagt 387 kronor och 90 öre, varjämte till inleverering ytterligare erkänts 180 kronor. Det återstår sålunda att återbetala 8,324 kronor och 73 öre.

De anmärkta utbetalningarna grunda sig på den tolkning, som från vederbörande redogörarens sida gjordes av vid tiden för de första utbetalningarna gällande avlöningsreglemente. I § 7 av Kungl. Maj:ts nådiga kungörelse angående grunder för tillfällig löneförbättring under åren 1918 och 1919 för viss personal vid armén (Sv. förf.-saml. nr 407/1918) och motsvarande nådiga kungörelse för år 1920 (Sv. förf.-saml. nr 316/1919) framhålles nämligen, såsom ett förklarande tillägg till i omförmälda kungörelser förut givna bestämmelser för berörda personals uppflyttning i löneklass (tilldelning av avlöningstillägg), bland annat följande: »skolande härvid iakttagas, att, då befordran sker till beställning, vara enligt §§ 1—2 löneförbättring kan åtnjutas med olika belopp allt efter antalet tjänsteår, löneförbättringen i varje fall skall beräknas efter det belopp för helt år, som skola tillkomma beställningshavaren, därest han vid årets början innehaft beställningen ifråga». Med stöd av dessa bestämmelser ansåg regementsintendenten vid samma kår, att en beställningshavare för uppflyttning i högre löneklass under alla förhållanden ägde att tillgodoräkna sig *det år, varunder uppflyttning från närmast lägre beställning skett.*

De anmärkningsakter, som av civila departementets revisionsbyrå utfärdats beträffande de gjorda utbetalningarna, grunda sig på, att vederbörande beställningshavare icke uppnått vissa, i § 1 av ovan omnämnda kungl. kungörelse omförmälda tjänsteår i närmast lägre beställning.

Sedan vederbörande redögörare bestritt de av civila departementet gjorda anmärkningarna, hava desamma i laga ordning underkastats kammarrättens och regeringsrättens prövning, varvid de anmärkta beloppen hava fastställts till återbetalning. Av respektive redögörare gjorda underdåniga ansökningar att av nåd bliva befriade från återbetalningsskyldighet ha av Kungl. Maj:t lämnats utan bifall. Slutligen hava de enskilda befattningshavarna, i insikt om, att, därest den ifrågavarande redögörare ådömda återbetalningsskyldigheten icke bleve upphävd, de i sista hand komme att bliva återbetalningsskyldiga, i en förnyad underdånig anhållan av nåd sökt befrielse från en sådan återbetalningsskyldighet. Enligt inhämtad upplysning är ifrågavarande underdåniga framställning av regeringsrätten genom beslut av den 4 januari 1927 avstyrkt, och lärer det sålunda finnas föga utsikt för att Kungl. Maj:t skulle mot regeringsrättens avstyrkan finna skäl i att lämna sitt bifall till den gjorda framställningen.

Då sålunda såväl de reviderande som de dömande myndigheterna tolkat ovan berörda författningar på annat sätt, än vad förhållandet varit med redögörarna vid ifrågavarande kassaförvaltning, måste det givetvis ur juridisk synpunkt anses ostridigt, att de anmärkta beloppen grunda sig på feltolkning av ifrågavarande författningar från dessa redögörares sida. Härvid torde dock böra uppmärksammas, att denna feltolkning haft sin anledning i de mindre klart avfattade bestämmelser, som ifrågavarande avlöningsreglemente innehåller för här omnämnda avlöningstilläggs utbetalande. Enligt inhämtad upplysning hava liknande feltolkningar skett vid ett flertal andra truppförband, även om dessa feltolkningar icke föranlett utbetalningar till så stora belopp och ej heller till personal av sådan omfattning vid samma truppförband, som här har varit fallet.

Emellertid böra förhållandena bedömas även ur andra synpunkter. Det torde till en början böra framhållas, att de i egentlig mening ansvariga för utbetalningarna, nämligen respektive redögörare, på grund av ordalydelsen av kammarrättens utslag, tillförsäkrats möjlighet och rättighet att »hos vederbörande söka sitt åter». Även om det sålunda vore för redögörarna ekonomiskt möjligt att till statsverket gälda, vad de på grund av sina — med hänsyn till de, enligt vad som förut framhållits, mindre klart avfattade bestämmelserna i gällande avlöningsreglemente visserligen fullt förklarliga — misstag felaktigt utbetalat, blir det dock de enskilda löntagarna, som i sista hand bliva återbetalningsskyldiga. Sett ur dessas synpunkt måste det anses synnerligen hårt och även obilligt, att de skola påbörjas ett ekonomiskt ansvar, vars tillvaro de vid tiden för utbetalningarna icke ägde möjlighet att förutse. Genom desamma erhöles de visserligen en högre inkomst, än vad som enligt avlöningsreglementets verkliga innebörd skulle hava tillkommit dem, men detta skedde efter vederbörande redögörares beslut och i — som dessa ansågo — full överensstämmelse med av Kungl. Maj:t utfärdade bestämmelser. Det förefanns således ingen som helst anledning till misstanke från de enskilda löntagarnas sida, att de utbetalda löneförhöjningarna icke vore baserade på avlöningsreglementets föreskrifter. Utbetalningarna skedde därjämte under en för alla samhällsklasser och måhända särskilt för statens löntagare svår dyrtid. Att under sådana förhållanden dessa löntagare, vilka numera samtliga äro familjeförsörjare och alla utan undantag voro och alltjämt äro för sin existens uteslutande hänvisade till sina löner, av dessa skulle reservera medel för möjliggörandet

av en i framtiden, för dem då fullkomligt oförutsedd återbetalningsskyldighet, kan icke räknas med. Enda möjligheten för dem att fullgöra denna återbetalningsskyldighet är, enligt av samtliga lämnad upplysning, skuldsättning. Att detta med den för militära befattningshavare erkänt låga lönenivån förorsakar vederbörande stora svårigheter ligger i öppen dag. Därtill kommer det ovisshetstillstånd, som indragningarna på grund av 1925 års reducerade försvarsorganisation medföra, vilka, för dem som drabbas av desamma, medföra en ej ringa lönereducering.

Även andra synpunkter böra läggas till grund för frågans sakliga bedömning. Därest den ådömda återbetalningsskyldigheten i sin fulla utsträckning skall fullgöras, skulle detta komma att ske under för ifrågavarande löntagare följande synnerligen ogynnsamma förhållanden, nämligen

dels att penningvärdet, sedan de felaktiga utbetalningarna skedde, högst väsentligt nedgått, och

dels att deras löner efter denna tidpunkt i avsevärd grad reducerats.

Dessutom hava de utbetalda beloppen lagts till grund för beskattning såväl till stat som till kommun, varvid den ökade inkomsten i vissa fall medfört högre skatteskala. Att häruti efteråt ernå rättelse torde vara förenat med mycket stora svårigheter.

Då sålunda, enligt vad som framhållits, de å motionen bifogade sammandrag upptagna officerarna och underofficerarna, därest den dem i sista hand ådömda återbetalningsskyldigheten skall fullgöras, skulle förorsakas stora ekonomiska svårigheter, och då de av Kungl. Maj:t utfärdade bestämmelserna för ifrågavarande utbetalningar icke varit så tydligt avfattade, att misstag vid deras praktiska tillämpning kunna anses hava varit helt uteslutna, och då slutligen ifrågavarande löntagare icke ägt möjlighet att förutse de konsekvenser, som de gjorda utbetalningarna för dem medfört, får jag hemställa, att riksdagen måtte besluta om befrielse för ifrågavarande befattningshavare att återbetala å bifogade tablåer upptagna ännu icke gäldade belopp, sammanlagt uppgående till 8,324 kronor 73 öre.»

Utskottets
yttrande.

Utskottet har inhämtat, att utbetalningar av enahanda beskaffenhet skett även vid andra truppförband, men att de utbetalda beloppen, sedan anmärkning framstälts, i allmänhet blivit i dessa fall återbetalta av dem, till vilka utbetalningarna skett. Med hänsyn härtill kan utskottet icke finna skäl föreligga för riksdagen att, såsom i motionen ifrågasatts, medgiva befrielse från återbetalningsskyldighet i förevarande fall, i all synnerhet som ett dylikt medgivande måste i betraktande av den i ärendet förebragta utredningen anses vara ägnat att föranleda likartade krav från personer, vilka oriktigt uppburit statsmedel.

Utskottet, som alltså anser sig böra avstyrka motionen, hemställer,

att herr Svedmans förevarande motion II: 85 icke må av riksdagen bifallas.

Stockholm den 1 april 1927.

På statsutskottets vägnar:

S. H. KVARNZELIUS.

Närvarande: Se under utlåtandet nr 53.

Reservationer:

av herr *A. Åson Törnkvist* i Karlskrona, vilken anført följande:

»Riksdagen har tidigare vid åtskilliga tillfällen medgivit befrielse från återbetalningsskyldighet för oriktigt utbetalda avlöningsmedel. I sådant hänseende vill jag allenast erinra om att återbetalningsskyldighet på grund av särskilda skäl efterskänkts för oriktigt utbetalda avlöningsförmåner till underofficerare vid flottan (statsutskottets utl. nr 129 år 1925) och till vissa kontrolltjänstemän. Ett av de skäl, som från riksdagens sida anförts för sådan befrielse, har varit, att jämförelsevis lång tid förflutit mellan tidpunkten för avlöningens utbetalning och fastställandet av återbetalningsskyldighet, varigenom värdet av det till återbetalning fastställda beloppet undergått en väsentlig förhöjning.

Det synes mig, som om åtskilliga av de skäl, som tidigare föranlett riksdagen att i vissa fall efterskänka återbetalningsskyldighet, förefinnas i det av motionären angivna fallet. Härtill kommer den omständigheten, att den tillfällige redogörare, som verkställt de utbetalningar, varom här är fråga, i själva verket torde hava varit bunden av den tolkning av författningsbestämmelserna i ämnet, som tillämpats av den ordinarie redogöraren.

Då därjämte vissa ömmande förhållanden i detta fall föreligga, har jag ansett, att utskottet bort hemställa,

att riksdagen i anledning av herr Svedmans förevarande motion II: 85 må medgiva, att Kungl. Maj:t må efterskänka återbetalningsskyldighet för ett belopp av 8,324 kronor 73 öre, utgörande till vissa beställningshavare vid Gotlands artillerikår oriktigt utbetalda avlöningsmedel.»

av herr *J. Jönsson* i Revinge.